

“FOGADD A KORONÁT...”

Ünnep és válság,
hagyományok és reformkoncepciók

MTA-SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT
A VALLÁSI KULTÚRAKUTATÁS KÖNYVEI

46.

Szerkeszti: Barna Gábor

Solymossy Sándor Egyesület

„Fogadd a koronát...”

Ünnep és válság, hagyományok és reformkonceptiók

Szerkesztette:

Glässer Norbert – Mód László –
Varga Norbert – Zima András
Beke Zsolt közreműködésével

Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék

Szeged, 2021

TARTALOM

Előszó (Eilika Habsburg).....	9
Köszöntő (Karsai Krisztina).....	11
Szerkesztői gondolatok.....	13
 KORONÁZÁS A NAGY HÁBORÚBAN.....	 17
KÉPES György: IV. Károly magyar királyi címei, történeti áttekintésben.....	19
BEKE-MARTOS Judit – KÉPESSY Imre: Koronázás a világháború árnyékában.....	40
GERŐ András: Reprezentációk olvasata.....	55
MARJANUCZ László: IV. Károly trónralépésének nemzetközi visszhangja.....	73
 ÉLETVILÁGOK, KÖZÖSSÉGEK ÉS KORONÁZÁS- OLVASATOK.....	 83
HORVÁTH Csaba: „Az új király a jogegyenlőség felett örködjék”.....	85
FALUSI Norbert: 1916 Erdély. A remény koronázása az összeomlás előszelében.....	95
KLESTENITZ Tibor: IV. Károly koronázása a katolikus sajtóban.....	113
IVANCSÓ István: Boldog IV. Károly királyunk koronázásának és élete eseményeinek reminiszcenciái.....	123
OLÁH János: „Megelőlegezted neki a jó áldását, fejére aranykoronát helyezel.”.....	135
GLÄSSER Norbert: Trónváltás mint krízisrítus egy modern háborúban.....	147
ZIMA András: A koronázás cionista sajtóolvasata.....	161
KELEMEN Zoltán: Imagináció és elbeszélés.....	173

MÓD László: IV. Károly trónralépésének helyi percepciói.....	189
JAKAB Albert Zsolt: A trónörökös és az utolsó koronázás emlékezete Kolozsváron.....	199
 KORONÁS FŐ, ALKOTMÁNYOSSÁG ÉS JOG.....	219
ANTAL Tamás: Szilágyi Dezső nézetei az alkotmányos kormányzásról....	221
BATÓ Szilvia: „...Büntett alanyát nem képezheti...”.....	235
SIPOS József: IV. Károly tárgyalásai a pártok vezetőivel 1918. október végén.....	259
VARGA Norbert: Közjogi vita a magyar király állampolgársága körül.....	277
GEDEON Magdolna: A királyi ércmonopólium Magyarországon.....	293
 A HABSBURG MÚLT PERCEPCIÓI.....	305
CSELÉNYI István Gábor: Mária Terézia és a görög katolikus egyház.....	307
VESZTRÓCZY Zsolt: „A legelső magyar ember, a király”.....	317
HANSÁGI Ágnes: „...akinek nem kell tolmács a trón és a nemzet között...”.....	329
KLAMÁR Balázs: Gödöllő és Erzsébet.....	351
LAKATOS Adél: Adalékok egy koronázási relikvia történetéhez.....	367
KISS Endre: Bécs és Berlin.....	379
KELEMEN Zoltán: Az Ulysses mint az Osztrák-Magyar Birodalom utolsó nagy művészeti produktuma.....	399
 A KONFERENCIÁK KÉPEIBŐL.....	413

JAKAB ALBERT ZSOLT

A TRÓNÖRÖKÖS ÉS AZ UTOLSÓ KORONÁZÁS EMLÉKEZETE KOLOZSVÁRON

Az események narratív konstrukciói

A tanulmány azt mutatja be, hogy milyen emlékezési stratégiák és alakzatok érvényesültek Kolozsváron a szarajevói merénylet után, illetve milyen retorikai alakzatokban szerveződött a királyhűség narratív megjelenítése. Arra keresi a választ, hogy az utolsó királykoronázás országos ünnepét hogyan élte, jelenítette meg a város; milyen szereplői, eseményei (rítusai), alakzatai és eljárásai voltak a koronázás ünneplésének a lokális társadalomban, hogyan sajátították ki és szervezték újra a lokális teret; milyen társadalmi igényeket és funkciókat elégítettek ki; milyen múlt(ka)t elevenítettek meg és milyen jövőképet termeltek és legitimáltak az ünnepségek eseményei.¹

A helyi és regionális sajtóanyag áttekintése mellett az emlékünnepségek járulékos kiadványai, a különböző emlékkiadványok képezték a vizsgálat tárgyát: emlékalbumok, emléklapok, ünnepi beszédek kiadványai, jegyzőkönyvek, jubileumi kötetek;² emellett áttekintettem a vonatkozó helytörténeti munkákat is. Az eseménytörténetet, mint a vizsgálat szintjét szem előtt tartva, ezeket a forrástípusokat tartottam a legfontosabbaknak a kutatás során. Más források alapos bevonására az anyag nagysága és a rendelkezésemre állott időbeli keret miatt nem vállalkozhattam.

A kutatási téma megköveteli az interdiszciplináris megközelítést, a néprajzi szakirodalom felhasználása mellett a kulturális antropológiai, szociológiai, szövegelméleti és szemiotikai kutatói hagyományokra való támaszkodást is.³

¹ A tanulmány a MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatásával készült pályamunka egyik fejezetének első változata. (Ehhez kötődő tanulmányok: JAKAB 2015, 2018a, 2018b.)

² A *Kolozsvár* és az *Ujság* helyi, de regionális kitekintésű napilapok voltak.

³ Ebben a szövegben terjedelmi okokból mellőzöm az elméleti keret részletezését, illetve nem térek ki a 19–20. századi lokális emlékezőskultúra szerkezetének bemutatására sem. (Ezekhez lásd: JAKAB 2017, 2018a.)

Előtörténet(ek)

A Habsburg királyi család lokális kultuszát a királylátogatások nyomán kitermelődő médiareprezentációk, illetve az események emlékezetét megörökítő emlékállítások táplálták.⁴ Az alábbiak említhetők.

1817. augusztus 18. és 27. között látogatta meg először teljhatalmú Habsburg-uralkodó⁵ a várost. Az uralkodópár kolozsvári látogatásának hírére a városi utcák kövezetét és a hidakat megjavították, illetve a város levéltárát is rendezték. I. Ferenc magyar király és osztrák császár, illetve neje, Karolina Augusztia fogadására Kolozsvár gróf Haller Gábor kincstartó vezette 12 tagú küldöttsége Szamosfalváig ment. Augusztus 20-án a királyi pár díszmagyarba öltözve vett részt a főtéri templom Szent István-napi ünnepi miséjén.⁶

1852. augusztus 3–5. között Ferenc József császár látogatta meg Kolozsvárt. 3-án Szamosfalva határánál díszkapuval fogadták, innen a király lóháton érkezett a Közép-utcai díszkapuhoz, ahol Wendler Frigyes polgármester magyar beszéddel köszöntötte. Az uralkodó néhány magyar szóval felelt. A Fellegrváról ezalatt ágyúdíszlövéseket adtak le; a császár és kísérete a főtéri templomba vonult, ahol hálaadó misén vett részt. A Bánffy-palotában szállt meg, este megtekintette a tiszteletére kivilágított várost. Másnap hadgyakorlaton vett részt, megtekintette a laktanyákat, kórházat és törvényszéket, este a német társulat színielőadását nézte meg. 5-én elutazott a városból.⁷

Ferenc József magyar királyként 1887. szeptember 22–24-én járt Kolozsváron. Az ünnepi eseménysor a vasútállomásnál vette kezdetét. A város és a megye előljárósága, a város országgyűlési képviselői, a főpapok, a városi parancsnokság, a miniszterelnök, a főispánok, az egyletek és tanintézetek vezetői, illetve az erdélyi küldöttségek a peron környékén várakoztak. A vonat érkezésére a katonai zenekar a királyhimnuszt játszotta. Először báró Jósika Sámuel főispán köszöntötte a „város második alapítóját”, majd Albach Géza

⁴ Az emlékállításokra ezúttal nem térek ki; bővebben lásd a JAKAB 2012a és 2012b vonatkozó részeit!

⁵ II. József társuralkodóként járt Erdélyben, 1773. június 25–27. között tartózkodott Kolozsváron.

⁶ vö: GAAL 2016. 52–53.

⁷ vö: GAAL 2016. 71–72.

polgármester üdvözölte a királyt, aki „harsányan, messze hallhatólag, és tiszta magyarsággal” válaszolt.⁸

A felvonulás a terv szerint haladt. Két lovasrendőr/ városi tisztviselő, majd a főkapitány kocsija után következett a nemességből verbuvált és báró Jósika Lajos által vezetett lovasbandérium.⁹ Őket követte a király kocsija, a király mellett a miniszterelnökkel. A hadsegédek, udvari tanácsosok és a tábornoki kar kocsijai után a szárnysegédek, a főpapság és a küldöttségek következtek. A hídnál a tömeg átszakította a kordont és a Széchenyi teret és az utcákat előzőnlötték a báméskodók. „A kocsik berekedtek a nagy-utczába. Legalább 20 percz telt el, míg elfolyt ez az ember-hullám. A tér állandóan tele volt, mintha vége se lenne a futó ember-áramlatnak. Legalább 10 ezer ember omlott át itt sebes rohamokban.” Még 120, díszbe öltözött küldöttségi tagokkal telt kocsit számolt össze a szemtanú.¹⁰

A király szálláshelyénél báró Bánffy György fogadta házigazdaként a királyt. A díszszázad elléptetése után a király felment a palota erkélyére, ahonnan „minden oldalra katonásan köszönt”.

Este díszvilágítást rendezett a város. A *Kolozsvár* napilap szemlézett a díszfeliratokból. A plébánia épületén a Szent Györgyöt ábrázoló transzparens mellett a következő felirat volt:

„Örömmel üdvözli felségedet az egyház, mely felséged dicső uralkodóházának a magyar szent koronát örökölni nyújtja. Reménye, Szent István hagyományának megmentése s biztosítása teljesült; örök hála ezért, hódolat és hűség. De föl még szebb jövőre. Angyalainak parancsolá isten, hogy megőrizték és kezeikben hordozzák felségedet minden útjában.”¹¹

Az Iparosegylet székházán a király mécsesekkel körülvett képe volt kihelyezve, fölötte a magyar koronával. Fénybetűkkel az É. F. J. [’Éljen Ferenc József!’] ragyogott. A vármegyeháza erkélyén a koronát tartó angyalok mellett: „Életünket, vérünket, hazánkért és királyunkért”. A Kolozsvári Kör erkélyén: „Éljen a király”. Egy üzlet

⁸ A beszédeket a napilap közli: *Kolozsvár* 1887/222. 2.

⁹ A lovasbandérium résztvevőiről, sorrendjéről: *Kolozsvár* 1887/222. 3

¹⁰ *Kolozsvár* 1887/222. 3.

¹¹ *Kolozsvár* 1887/222. 3.

előtt a király képe alatt: „Fény, dicsőség koszoruzza szent fejét”, mellette a trónörökös arcképe alatt: „Későn jusson trónra, soká üljön rajta”. Az Egyetemi Kör székházán a király monogramja alatt: „Éljen a király”. A Kereskedőifjak Társulatának székházán: „Tied hűségünk. Ügyünknek élünk. Hazánké vérünk.” Az Általános Biztosító Társaság épületén: „Előrelátni, gondoskodni. Polgárban királyi erény. Népmillióknak atyja lenni, királyon mily isteni fény.”¹²

A Kolozsvári Dalkör, a Polgári Dalegylet és a Kereskedőifjak Dalköre közös szerenádott adott a királynak, amit ő huszártábornoki egyenruhában fogadott.¹³

A királylátogatás nemcsak az előjáróság, az elit reprezentációs lehetősége volt, hanem a köznépé is. A népünnepélyek szervezése éppen ennek a rétegnek az ízlését hivatott kiegészíteni: a „földműves-osztály” számára táncvigalmat, díszlövészetet, énekkari műsort, tűzijátékot rendeztek.¹⁴ A népviseleteket felvonultató eseményen a király is megjelent.¹⁵

A király a róla elnevezett egyetemet is meglátogatta.¹⁶ 23-án fogadta az unitárius egyházi előjárókat, 24-én pedig az unitárius kollégiumban tett látogatást. Az iskola kapujában az uralkodót felirattal ellátott koronás címer fogadta: „EGY ISTENÜNK, EGY KIRÁLYUNK/ EZT SZERETJÜK, AZT IMÁDJUK”.¹⁷

Ferenc József harmadszor és utoljára 1895. szeptember 22-én járt Kolozsváron. A király szálláshelye ezúttal is a Bánffy-palota, új házigazdája pedig ifj. báró Bánffy Albert volt.¹⁸

¹² *Kolozsvár* 1887/222. 3.

¹³ A nap eseményeiről: VU.1887/39. 652. A napilapban: *Kolozsvár* 1887/222. 1–3.

¹⁴ *Kolozsvár* 1887/215. 2.

¹⁵ *Kolozsvár* 1887/225. 2.

¹⁶ Erről az eseményről, a fogadásról és a látogatásról, az elhangzott beszédekből az egyetemi tanács határozatára Szász Béla díszkiadványt szerkesztett. (SZÁSZ szerk. 1888.)

¹⁷ Az eseményről az iskolai értesítő is részletesen beszámol: *Unitárius Kollégiumi Értesítő*.1888. 51–52. Az eseményről, az elhangzó beszédekről és a királlyal folytatott beszélgetésekről Ferencz József unitárius püspök emlékkiadványt (az Unitárius Egyházi Képviselő tanácsnak benyújtott jelentést) készített (FERENCZ 1887; a *Keresztény Magvető*ben is megjelent a szöveg: *Keresztény Magvető* 1887/XXII. 320–338).

¹⁸ *Kolozsvár* 1895/198. 3. A palota berendezéséről: *Kolozsvár* 1895/216. 3.

A király programját illetően a lapok kiemelték, hogy részt vett a főtéri Szent Mihály-templomban tartott istentiszteleten, melyet Lönhart Ferenc püspök celebrált. A templom homlokzatán két nagyméretű osztrák zászló, a kapun tíz kisebb méretű magyar zászló, a főbejáraton pedig címerek és girlandok között a következő felirat fogadta a királyt „LÉGY ÜDVÖZÖLVE,/ KI AZ ÚR NEVÉBEN JÖSZ!”¹⁹

A király – akárcsak 1887-ben – ezúttal is meglátogatta a kolozsvári közintézeteket: az új katonai kórházat, néhány laktanyát, a Siketnémák Intézetét, a református teológiát, a Kalazantinumot és a nevét viselő új, épülőben lévő egyetemet;²⁰ illetve fogadta az unitárius főiskola előjáróit.²¹

A trónörökspár kultusza

A szarajevói merénylet (1914. jún. 28.) után trónörökössé váló Károly Ferenc József alakja a kolozsvári sajtóban először az 1914. decemberi erdélyi látogatása (és kolozsvári átutazása) kapcsán került előtérbe. A monarchák korábbi látogatásaitól, átutazásoktól eltérően – a háborús időkre való tekintettel – hivatalosan nem jelentették a trónörökös háromnapos bukovinai útját, a lapok csak az utazás megtörténte után számoltak be az eseményről. Első ízben csak néhány percig időzött a különvonat a pályaudvaron. Visszafele mintegy félóráig állt meg a szerelvény. A királyt Csathó csendőrezredes fogadta. A napilap kitér arra, hogy „A trónörökös közvetlen lebilincselő beszédmodorában bukovinai impresszióiról emlékezett meg [...]. A pályaudvar közönsége lelkes óvációban részesítette a trónörököst.”²²

A trónörökös erdélyi útjáról néhány nappal később részletesebben is beszámolt a kolozsvári *Ujság*. A cikkíró kitért a beszercei fogadtatásra, a trónörökös barátságos viselkedésére, magyar nyelvhasználatára, a lezajlott beszélgetésekre, illetve a határszél felé való utazására. Perédi György újságíróit idézzük ezen a ponton:

¹⁹ *Kolozsvár* 1895/214. 3.

²⁰ A látogatásról a rektori beszámoló is megemlékezett: LINDNER 1896. 6. A *Vasárnapi Ujság* az esemény leírása mellett fotókat is közölt a királylátogatásról: *Vasárnapi Ujság* 1895/39. 637–638, 644, 649; 1895/40. 656, 659.

²¹ *Unitárius Kollégiumi Értesítő*. 1896. 12–13.

²² *Ujság* 1914/317. 2.

„A trónörökös útját ezer meg ezer ember őrzi. Dehogy: mindenki őrzi, aki ott van. Én is, az utolsó paraszt is. Mert ki tudja! Istenem, az emlékek a közel multból agyunkba zsonganak. És mennyi idegen arc, idegen ember. A főszolgabíró megnyugtat: nem kell félni. A messzi hegyoldalon két szurony csillog. Zsandár, finánc, vagy határrendőr járőr halad felfelé csendesen. A nap süt. Végre megérkezik a trónörökös. Éljenzés. Kezével int, mosolyog, ifju arca olyan, mint a rózsa.

Porcelánra festett »alt Wien« miniatűrök gyönyörű női fejei jutnak eszembe. Arcképről ismerjük mindnyájan. De az életben százszorta szebb. A szépsége meglep, lebilincsel. Nem bók ez trónörökösünk iránt, de lehetetlen másként kifejeznem. Valami végtelen bájosság, amelyet férfinél sohasem láttam, ömlik el arcán, megjelenésén, mozdulatain, ami azonban mégsem férfiatlan. Sőt katonás. A szeme, az arca mosolyog és folyton hajlongva, integetve köszöni az éljenzéseket. Hosszu percekig figyeltem és nem találtam rajta a Habsburgok egyetlen vonását.”²³

Az idézett rész jól illusztrálja a szarajevói merénylet megismétlődésétől való félelmet, illetve azt a reményt – vagy tényt – is, hogy az új trónörökös nem hasonlít a Habsburg-uralkodóház ellentmondásosan megítélt tagjaihoz. A párt magát is természetesen a harmónia mintaképeként írták le: „A kép, amelyet szélteiben ismernek már Magyarországon a családi boldogság legidillikusabb, legintimebb boldogságának lehetne a szimboluma.”²⁴

Az 1916. augusztus 27-ei román hadüzenet, illetve a román csapatok azt követő erdélyi betörése után került előtérbe ismét a trónörökös alakja az (erdélyi) lapokban. A magyar csapatok októberre kiszorították a román csapatokat Erdélyből. Ezt követően a trónörökös október végén – november elején Erdélybe, Székelyföldre utazott, a látogatás elsődlegesen az erdélyi magyar és szász lakosság megnyugtatását szolgálta.²⁵ (A sajtó szerint „a trónörökös áll az erdélyi

²³ *Ujság* 1914/321. 4.

²⁴ *Ujság* 1915/220. 1.

²⁵ Róla nevezték el a frontszakaszt is: „Károly Ferenc József főherceg trónörökös harcvonala” (vö. LUKÁCS 2016).

hadműveletek élén, az ő parancsnoksága alatt üzték ki az ellenséget Magyarországból... [...] Erdély népe sohasem fogja elfeledni, hogy a trónörökös verte ki az ellenséget az ország földjéről és a trónörökösne sietett bátorító, vigasztaló utravalót adni az otthonába visszatérő székelységnek.”)²⁶

A Székelyföldről visszafele jövet két napot időzött Kolozsváron a főhercegi pár.

„A trónörökös és felesége [...] Kolozsvárt is alkalmat keresett arra, hogy megismerkedjék a magyarság vezető embereivel, Zita főhercegasszony pedig kórházlátogató körútjaiban szeretettel, megértéssel fordult a sebesültekhez, nemes szóval, ajándékokkal bátorította, buzdította őket.”²⁷

A városban tartózkodásuk alatt (nov. 3–5.) megtekintették a világháború hősi harcaira és áldozataira emlékeztető Kárpátok Őreszobrot,²⁸ Zita főhercegnő pedig egyhetes tartózkodása alatt mindennap meglátogatott egy-egy sebesültkórházat.²⁹

Hogyan teremtette meg, képezte le a média a trónörököspár/királyi pár nyilvános emlékeztétét? Milyen mintákat követett, milyen előzményekbe illeszkedett ez a kultusz-stratégia? A továbbiakban – a sajtóban megfogalmazott retorikai alakzatok és reprezentációk alapján – narratológiai vizsgálatot végzek. Az előzetes vizsgálat, olvasás során a trónörökös/királyi pár jellemzését különböző toposzok alapján tartottam megragadhatónak.

A magyar nyelv és székelység értékelése • A román hadsereg 1916-os betörése okán ezek lettek a fő toposzok: a betörés visszaverésében a székelyek is jeleskedtek, ezért állandó hivatkozási alappá vált a keleti magyarság. „A székelyek nagyon bátor, vitéz népét én is nagyrabecsülöm – mondta erre [mármint az egyházfők azon tájékoztatására, hogy híveik sorában sok a székely – J.A.Zs.] a

²⁶ *Ujság* 1916/265. 3.

²⁷ *Ujság* 1916/267. 1.

²⁸ A szobor felállításához és funkcióinak értelmezéséhez lásd: JAKAB 2018b.

²⁹ *Ujság* 1916/268. 1. (A következő kórházakról van szó: az egyetem sebészete, a Marianumban kialakított sebesültkórház, az Eperjes utcai tartalékkórház, a Steiner-féle csapatkórház.)

trónörökös –, ott vannak a híres 82-ösök, akik szülőföldjüket annyi hűséggel és hősiességgel védik.”³⁰ A trónörökös nő a fiatal szerzetesjelöltekről jegyezte meg, hogy „Úgy látom [...], a székelemek nemcsak a hadseregnek, hanem Szent Ferencnek is jó katonákat adnak.”³¹

A trónörökös november 4-én, kolozsvári időzésének második napján audienciát tartott, fogadta a város és a vármegye küldöttségét, az egyetemet, a királyi tábla és az erdélyi egyházak képviselőit, „és tiszta magyar nyelven beszélgetett el velük. [...] Valamennyiüket meglepte a trónörökösnek nemcsak grammatikailag helyes magyar beszéde, hanem a kiejtés abszolút tisztasága, amelyet egy-egy törülmetszett, pompás és találó magyar kifejezés valósággal zamatosít.”³² „Minden polgári személlyel magyarul beszélt s kellemesen lepott meg mindenkit, milyen kifogástalanul beszél a nyelvünket.”³³

Zita főhercegnő nyelvhasználatát, kiejtését is szóvá tették a lapok. „Német katonák is vannak a kórházban, ezekhez németül szolt, a magyarokhoz pedig magyarul beszélt. Vigasztaló és érdeklődő szavaiban megéreztem a nagy szorgalom, amellyel a főhercegasszony a mi nyelvünket megtanulni igyekezett. Beszédében alig érzik meg az idegenes kiejtést.”³⁴; „A magyar katonákhoz meglepően jó kiejtésű magyarsággal szolt.”³⁵

„A trónörökös né is magyarul szoltított meg mindenkit s több alkalommal kifejezést adott annak, hogy szívesen ejti ki a zengzetes szép magyar szót.”³⁶

Kegyes és gondos asszony, jószívű (leendő) uralkodónő • A főhercegnő kegyessége, jószívűsége, szerénysége voltak a leggyakoribb toposzok, amelyeket a napilap(ok) mint retorikai alakzatokat előszeretettel használtak.

³⁰ *Ujság* 1916/267. 1. A kiemelés – itt is és a továbbiakra érvényesen is: – az eredetiben – J.A.Zs.

³¹ *Ujság* 1916/268. 1.

³² *Ujság* 1916/267. 1.

³³ *Ujság* 1916/268. 1.

³⁴ *Ujság* 1916/267. 1.

³⁵ *Ujság* 1916/268. 2.

³⁶ *Ujság* 1916/268. 1.

Zita főhercegnő előkészület, udvartartás és bejelentés/ceremónia nélkül érkezett mindenhova („kifejezett kívánságára minden bejelentés és minden fogadtatás elmaradt”).³⁷

A sebesültkórházban „A hófehér ágyak egyenes sorai között, mint a tökéletessé testesült jóság és vigasztalás, ment el a királyi főhercegnő. Mindegyik ágynál megállott, minden beteget megszólított, megkérdezte, hol sebesült meg, hová való, hogy érzi magát.”³⁸ A sebesült katonáknak és civileknek a „magával hozott ajándéktárgyakból” ajándékozott. A csapatkórházban „A fenséges asszony a meleg részvét hangján szólt a katonákhoz, vigasztalta őket, aztán kiosztotta ajándékait. Mindenki öt szivart, 40 cigarettát, egy csinos tokkal ellátott tárcát és egy madaillont kapott, az utóbbit Szent István képével.”³⁹ Ugyanitt a sebesült román foglyokat is megajándékozta. Az Eperjes utcai sebesültkórházban két órát töltött, ezalatt 300 beteget látogatott meg. „Minden ágy előtt megállott, minden sebesültet megszólított, megsimogatta őket és mindegyikhez volt egy-egy szeretetteljes vigasztaló szava.”⁴⁰

A trónörökösnő meglátogatta a ferencrendiek kolostorát, az elmenekített csíksomlyói „kegyképet”, illetve a Korniss-féle Árpád-kori feszületet, végül a zárdaépületet tekintette meg, ahol (a klauzurában) „áhitatos imába merült”.⁴¹

További (anekdotaszerű) történetek is alkalmazták az egyszerűség/közvetlenség/szerénység toposzait. Egy ilyen szerint a trónörökösnő nem hozott magával elég cukrot, miközben cukorhiány volt Kolozsváron, egy udvari hivatalnokot küldött gróf Bethlen Ödön főispánhoz, aki három láda cukrot küldetett az udvari konyhának.⁴² Egy másik történet szerint gróf Károlyi Józsefné férjét szerette volna meglátogatni a beszercei kórházban (gróf Károlyi Mihálynéval vállalkozott az útra), azonban összeköttetés hiányában civileket szállító vonat nem volt, a főhercegnő udvari vonatát leszámítva. Zita

³⁷ *Ujság* 1916/267. 1.

³⁸ *Ujság* 1916/267. 1.

³⁹ *Ujság* 1916/268. 2. A kép alatti feliratot is közli a napilap: „Magyarország védasszonya, kérj áldást országodra! Szent István király könyörögi érettünk!”

⁴⁰ *Ujság* 1916/268. 2.

⁴¹ *Ujság* 1916/268. 1.

⁴² *Ujság* 1916/269. 5.

főhercegnő mikor tudomást szerzett erről, meghívta őket, hogy utazzanak az udvari vonaton.⁴³

Erzsébet királynéval való nyílt párhuzam • A legszembetűnőbb toposz Zita királynéval kapcsolatosan a korabeli médiában az, hogy betölt egy hiátust: a női fejedelmi princípiumét; és mindezt úgy, hogy folyamatosan a meggyilkolt Erzsébet királyné, a magyarok kedvelt uralkodónője alakja képezi a hasonlítási alapot. Már első „bemutatása” a kolozsvári napilapban használja ezt a párhuzamot: „A fiatal anyában sok van Magyarország nagyasszonyának, Erzsébet királynének megvesztegető bájából, közvetlenségéből, amely olyan szorosan kapcsolt bennünket össze a nagy fejedelemasszonnyal.”⁴⁴

Az 1916-os székelyföldi körút során „A jövődöbéli magyar királyné közvetlen, szeretettel teljes kapcsolatot teremtett maga közt és az erdélyi székely nép – leghivebb alattvalói – között s érezte velünk, hogy Erzsébet királyné méltó utódjaképpen nem kér közvetítőt, amikor a magyar nép panaszait, bakait akarja meghallgatni.”⁴⁵

A kórházlátogatások lezárásakor így ír a cikkíró:

„Bájos és meleg jelenetekben gazdag volt a királyi hercegnő látogatásának ideje. A harcedzett öreg katonák szívébe a szeretetnek minden zárat megnyitó erejével szállott be a magyar trón várományosának gyönyörű felesége. Az a szeretet, amit a magyar nép feledhetetlen királynéja, Erzsébet királyné iránt érzett, most meghatványozódva lebegi körül ezt a fiatal jóságos királyi asszonyt.”⁴⁶

A királyi pár kultusza

Ferenc József császár és király halála (1916. nov. 21.) után a trónörökös/királyi pár folyamatosan és hangsúlyosan jelen volt a kolozsvári sajtóban is. Miközben az országos gyásznak tematizálása és a király temetésének (nov. 30.) figyelemmel követése is lezajlott a médiában, természetesen az „új király”, illetve a leendő uralkodópár újbóli bemutatása is megtörtént.

⁴³ *Ujság* 1916/269. 5.

⁴⁴ *Ujság* 1915/220. 1.

⁴⁵ *Ujság* 1916/265. 3.

⁴⁶ *Ujság* 1916/268. 2.

Az új uralkodó mint ausztriai császár I. Károly néven, mint magyar király pedig IV. Károly néven fog uralkodni – ennek tényét a kolozsvári közönségnek Márki Sándor egyetemi tanár közvetítette és indokolta az *Ujság* hasábjain.⁴⁷ A napilap kiemeli, hogy Károly házastársi kapcsolatára is az egyszerűség, idill, harmónia jellemző: „Választása mindenkire nézve meglepetés volt, mert igen szegény, Ausztriában is alig ismert fejedelmi családból nősült”.⁴⁸

Zita királynéről a kolozsvári időzése alapján tapasztaltakat közvetíti legelőször az újság. A külső leírása után rátér az uralkodónó személyiségi vonásaira.

„Nagyon közvetlen és a hangja, mintha még meg se csattant volna, tiszta szoprán. Nem kíváncsi, nem szapora beszédű, rendkívül uri és kulturlény, aki imádja a művészeteket, de a friss életet még jobban. Nagyszerűen tájékozott az irodalomban, kevésbé a zenében, amelyről sajnálattal vallja be, hogy nincs hozzá kellő érzéke. Kifáradhatatlan buzgósággal nézte sorra Kolozsvár kórházait, azután a város régi templomait, új intézményeit.”⁴⁹

A nyelvi és kulturális identitás toposza ismét csak hangsúlyos:

„Németül most már jól beszél, de talán franciául még tökéletesebben. Anyanyelvével, az olaszszal természetesen most nem él. Magyarul most tanul, már ért is, magát a nemzetet már érti tökéletesen. Csak elragadtatással beszél róla és mintha életkérdés lenne rá nézve, úgy érdekli legkisebb népszokás is...”⁵⁰

Az Erzsébet királynéval való párhuzam továbbra is – mindvégig – megmaradt: „Erzsébet nagy hagyományai kelnek új életre: *a magyar társadalom élén a magyar királyné* ad példát a mások javára munkáló asszonyi lélek könnyeket letörlő hatalmáról és nagy erejéről.”⁵¹

⁴⁷ *Ujság* 1916/ 283. 6.

⁴⁸ *Ujság* 1916/282. 3.

⁴⁹ *Ujság* 1916/282. 5.

⁵⁰ *Ujság* 1916/282. 5.

⁵¹ *Ujság* 1916/286. 1.

Az (utolsó) királykoronázás

Az utolsó magyar királyt 1916. december 30-án koronázták Budapesten. Az országos eseménybe Kolozsvár is bekapcsolódott. Kolozsvárt és Kolozs megyét is deputáció képviselte, ennek megszervezésével gróf Bethlen Ödön főispánt bízták meg; a küldöttség tagjai (magyarok, szászok, románok) „természetesen eredeti népviseletükben jelennek meg”.⁵²

December 27-én indult a koronázásra a kolozsvári küldöttség. A küldöttség tagjainak névsorát a napilap közli. Kolozsvár városa részéről gróf Bethlen Ödön főispán, dr. Haller Gusztáv polgármester, dr. Óvári Elemér főügyész, zászlótartó lesz jelen. A küldöttek díszmagyarban jelennek meg, a „város földművelő népe közül” négyen pedig népviseletben jelennek meg. Kolozs vármegyét Dózsa Endre alispán, Velits Zoltán törvényhatósági bizottsági tag, dr. Papp Alajos tb. főszolgabíró, zászlótartó képviseli díszmagyarban. Velük megy minden járásból 2-2 ember „a vidék szokásos népviseletében”.⁵³

Károly király koronázási dombjához – az 1867-es koronázáshoz hasonlóan – Kolozsvár is küldött földet.⁵⁴ A 1916. december közepén felküldött 5 kg földet a következő – a nemzeti történelem szempontjából is reprezentatív – helyekről gyűjtötték össze: a Mátyás-szoborcsoport talapzata, a monostori Rákóczi-emlék talapzata, a Mátyás király szülőházának és a Bocskai fejedelem szülőházának udvara, valamint az unió kimondásának helyszínéül szolgált Vigadó (Redut) udvara.⁵⁵

A koronázás lefolyásáról tudósítva a napilap kiemelte, hogy a koronázási eskü szövegét a király „kristályos, tisztán csengő magyarsággal, úgy, hogy *sokkal magyarosabban ejtette ki a szavakat, mint az erősen felvidéki hangsúllyal beszélő hercegprímás*. A szavak kiejtésének ezt a feltűnő különbségét többen állapították meg határtalanul jóleső érzéssel.”⁵⁶

⁵² *Ujság* 1916/301. 2–3.

⁵³ *Ujság* 1916/308. 3.

⁵⁴ A királydombról és a koronázásról Pál Judit írt kiváló elemzéseket: PÁL 2008 és PÁL 2012.

⁵⁵ vö: GAAL 2016. 156. A királydombhoz való hozzájárulás mellett lokálpatriotizmus kifejeződése volt az is, hogy a helyi napilap szerint a koronázáson „a kolozsvári zászló volt a legszebb” (*Ujság* 1917/2. 4.).

⁵⁶ *Ujság* 1917/2. 4.

A koronázás napján Kolozsvár is ünnepelt. A várost fellobogózták, minden templomban istentiszteleteket tartottak.⁵⁷ Az egyetemen aulájában délben díszközgyűlésre került sor, ezen Réz Mihály egyetemi tanár mondott beszédet.⁵⁸ A Farkas utcai református egyházközség du. 17 órakor tartott díszközgyűlést.⁵⁹

1917. január 3-ától kezdték vetíteni a Színkőmozgóban a király koronázásáról készült kétrészes filmet.⁶⁰

A királyi pár és napjai

1917. június 18-án Károly király a visszafoglalt területek meglátogatása során átutazott Kolozsváron. Mindössze 10 percet állt a vonat, az uralkodót ováció fogadta. A Badenben tartózkodó királynéval folytatott telefonbeszélgetés után továbbutazott.⁶¹

Az uralkodó születés- és névnapjai a legfontosabb (állami) ünnepek közé tartoztak. IV. Károly király 1917 augusztusában, születésnapja közeledtével – valószínűleg a háborús kiadásokra való tekintettel is – kérte, hogy születésnapján (aug. 17.) és névnapján (nov. 4.) „tekintsenek el különös ünnepségek rendezésétől, amelyek anyagi áldozatba kerülnének”.⁶² A „magyaroknak a háborúban megkoronázott békeszerető királya” 30. születésnapja előestéjén zenés takarodó figyelmeztette a kolozsváriakat a jeles napra. A születésnapon fellobogózták a várost, a Szent Mihály-templomban hálaadó istentiszteletet tartottak, amelyen a helyőrség és a hatóságok képviselői vettek részt.⁶³ A Magyar utcai református templomban is istentisztelet volt. Ezt követően, délben a Kárpátok Őre előtt játszott a katonazenekar.⁶⁴

A Kolozsmegyei Hadsegélyző Bizottság a király születésnapját önkéntes adománygyűjtéssel kívánta ünnepelni, „az itthonmaradottak

⁵⁷ *Ujság* 1916/312. 5.

⁵⁸ *Ujság* 1916/312. 5; vö: GAAL 2016. 156. Az egyetem a Kolosváry Bálint egyetemi tanár által fogalmazott és díszesen kiállított hódoló feliratát februárban mutatták be, majd eljuttatták a királyhoz (*Ujság* 1917/52. 3).

⁵⁹ *Ujság* 1916/312. 5.

⁶⁰ vö: GAAL 2016. 157.

⁶¹ *Ujság* 1917/144. 3.; vö: GAAL 2016. 158.

⁶² *Ujság* 1917/192. 5.

⁶³ *Ujság* 1917/195. 5.

⁶⁴ *Ujság* 1917/196. 5.

nyomorának enyhítése, részint a hadiárvak elsőrendű szükségleteinek kielégítése és a hadbavonultak gyermekeinek taníttatása céljából”.⁶⁵

A király névnapjának (nov. 4.) 1917-es ünneplése is hasonlóan zajlott: a Szent Mihály-templomban Hirschler József prélatus-plébános hálaadó misét celebrált; az istentiszteleten a hatóságok, hivatalok képviselői és a helyben állomásozó tisztikar is részt vett.⁶⁶ (Nem sokkal később, november 16-án is hálaadó istentisztelet volt „Őfelsége szerencsés megmenekülése alkalmából”,⁶⁷ melyen részt vett a katonai tisztikar is a Kolozsváron lévő József főherceg vezetésével.⁶⁸)

1918-ban ugyanúgy, minden templomban istentiszteleteket tartottak, a nap előestéjén zenés takarodó volt.⁶⁹

A királyné születésnapjának (máj. 9.) és névnapjának (ápr. 27.) ünneplésére hasonló formákban került sor. 1917-ben Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter utasította a tankerületi főigazgatókat és tanfelügyelőket arra, hogy a születésnapon a tanítás szüneteljen, viszont a templomokban a tanulók részvétele mellett istentiszteleteket tartsanak.⁷⁰ 1918-ban gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletben hívta fel az iskolák vezetőit, hogy a születésnapon iskolai ünnepélyeket szervezzenek. Az ünnepségek után adományokat fogadtak el az Erdélyi Pártfogó Egylet által létesítendő Zita Otthon javára.⁷¹

Egyéb emlékezési alakzatok

Fénykép • A koronázási küldöttség lefényképezte magát (utólag) díszmagyarban, a zászlóval együtt a városi levéltár részére, „hogy ilyenformán is megörökítsük a koronázás soha el nem mosódható emlékét.”⁷²

⁶⁵ *Ujság* 1917/195. 5.

⁶⁶ *Ujság* 1917/263. 4.

⁶⁷ Egy hírlapi kacsza szerint, amikor a királyi pár ellátogatott az észak-olasz frontra, a királyt baleset érte.

⁶⁸ *Ujság* 1917/273. 3.

⁶⁹ *Ujság* 1918/190. 5.

⁷⁰ *Ujság* 1917/105. 3.

⁷¹ *Ujság* 1918/109. 5.

⁷² *Ujság* 1917/2. 4.

Királyi arckép • 1917 áprilisában a belügyminiszter leiratban utasította a városi és vármegyei törvényhatóságokat, hogy közgyűlési termeik számára festessék meg a királyi pár arcképeit⁷³

Alapítvány/egyesület • 1916 novemberének végén Kolozsváron kezdeményezték az (erdélyi) hadiárvakat segítő Pro Transsylvania mozgalmat. „Zita királyné nevével még nem dicsekedhetett magyar célokat szolgáló mozgalom.”⁷⁴ „Zita királyné az erdélyi gyerekek patronusa” címmel⁷⁵ vezeti fel az *Ujság* az alakuló gyűlés előkészítését. A Budapesten, december 28-án, a koronázás előtti napokban zajló alakuló díszközgyűlés Zita királyné védnöksége alatt, kormánytagok, hercegrímás, erdélyi püspökök, főispánok, polgármesterek, tábornokok, politikusok (300 személy) részvételével történt. Elnökké báró Jósika Samut választották.⁷⁶ A kolozsvári központ 1917. január 15-én ülésezett először.⁷⁷

Az Izraelita Nőegylet 28-án arról határozott, hogy a koronázás napján kioszt a szegények között 3 és fél vagon felaprított fát, 30 métermázsas burgonyát, 250 kg babot, 270 kg hagymát, illetve 25 pár cipőt az iskolásoknak, végül „jelentékeny összeget” ad a Pro Transsylvania Egyletnek.⁷⁸

Kórház • 1917 novemberében a Pro Transsylvania Országos Segítőbizottság elhatározta, hogy a Zita királynétól kapott összeget (50000 aranyat) egy kolozsvári gyermekkorház felállítására fordítja.⁷⁹

A Zita-otthon terve 1918-ban lett ismertté,⁸⁰ a Zita-kórház (gyermekkorház) terve szintén 1918-ban; 1919. január elsején tervezték megnyitni a Rákóczi úti kenyérgyári épületben.⁸¹ A létrehozásához a belügyminisztérium államsegélyt hagyott jóvá.⁸² (Az impériumváltás meghiúsította a kórházépítést, illetve annak a királynéről való elnevezését. A szándék egyébként illeszkedik az előképekhez: Auguszteum, Karolina-kórház, Erzsébet-kórház, Erzsébet-Mária

⁷³ *Ujság* 1917/82. 3.

⁷⁴ *Ujság* 1916/286. 1.

⁷⁵ *Ujság* 1916/307. 3.

⁷⁶ *Ujság* 1916/312. 3–4.

⁷⁷ *Ujság* 1917/13. 3.

⁷⁸ *Ujság* 1916/312. 5.

⁷⁹ vö: GAAL 2016. 159.

⁸⁰ *Ujság* 1918/109: 5.

⁸¹ *Ujság* 1918/171. 4.; *Ujság* 1918/172. 4.; *Ujság* 1918/190. 3–4.

⁸² *Ujság* 1918/172. 4.

Vöröskereszt Kórház – mind a királyi család tagjairól lettek elnevezve.)

Kitüntetés • A királyról nevezték el az egyik háborús kitüntetést. A Károly-csapatkeresztet „háboru után a zsákmányul ejtett ágyuk anyagából fogják készíteni.”⁸³

Utcanevek • 1917. augusztus 15-én a városi tanács a király augusztus 17-ei születésnapjára való tekintettel elhatározta, hogy a Monostori út nevét a Zsák utcáig Károly király útra, a Majális utcáét Zita királyné utcára változtatja. Szeptember 6-ra érkezett meg az udvar beleegyezése a névadásba.⁸⁴

Összegzés

Ferenc József király háromszor járt Kolozsváron (1852, 1887, 1895). Az ő és Erzsébet királyné alakja mint az ország kegyes patrónusai vonultak be a nemzeti emlékezetbe. Károly és Zita alakjának a médiában történő bemutatása és felépítése –1914-től trónörökös pár, majd 1916-tól új királyi pár –, illetve személyi kultuszaik ezekhez az előképekhez próbáltak igazodni, ebbe a meglévő kánonba próbáltak integrálódni. Mondhatni, volt egy lokális narratív hagyomány, amibe a királylátogatás médiarecepciója illeszkedett; ezt megerősítette a királyi pár nyilvános tevékenysége (jótékonykodás, kórházlátogatások stb.), illetve az erdélyi (segély)egylet működtetése is.

A kilátástalan világháborús időszakban megejtett koronázási ünnepség a király beiktatása mellett az ország egységét, elköteleződését is fel kívánta mutatni. Kolozsvár városa és Kolozs megye hosszas és a nyilvánosságban zajló előkészületek megtételével készülődött a koronázásra. Ennek a szimbolikus politikai aktusnak helyi vonatkozásait, lecsapódásait is elemezni és értelmezni kívánta a tanulmány.

A királyi pár uralkodásának rövidsége, emellett a világháborús időszak gyors lefolyású és kaotikus eseményei nem kedveztek a személyi kultusz kiépülésének. A legitimisták (karlisták) és szabad királyválasztók között kiéleződő politikai-ideológiai konfliktusok, a világháborút követő impériumváltás, illetve gyors és drasztikus

⁸³ *Ujság* 1916/312. 5.

⁸⁴ vö: GAAL 2016. 158.

társadalmi-politikai átalakulások okán Erdélyben – így Kolozsváron – sem alakult ki a királyi párnak széleskörű, átfogó és tartós kultusza.

IRODALOM

FERENCZ József

- 1887 *I. Ferencz József Ő cs. és ap. királyi Felségének az unitárius vallásközönség részéről Kolozsvártt 1887. évi sept. 23-án bemutatott hódolatáról és a Kolozsvári Unitárius Főtanodának Ő Felsege által 1887 évi sept. 24-én történt legmagasabb meglátogatásáról az Unitárius Egyházi Képviselő Tanácshoz tett jelentés.* Irta ~ unitárius püspök, kir. tanácsos. Nyomatott Ajtai K. Albert (Magyar Polgár) nyomdájában, Kolozsvárt.

GAAL György

- 2016 *Kolozsvár a századok sodrában. Várostörténeti kronológia.* Kincses Kolozsvár Egyesület – Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár.

JAKAB Albert Zsolt

- 2012a *Emlékállítás és emlékezési gyakorlat. A kulturális emlékezet reprezentációi Kolozsváron.* Kriza János Néprajzi Társaság – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
- 2012b *Ez a kő tétetett... Az emlékezet helyei Kolozsváron (1440–2012).* Kriza János Néprajzi Társaság – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár.
- 2015 *Az ezredik év. A millennium ünneplése és reprezentációi Kolozsváron.* In: Jakab Albert Zsolt – Kinda István (szerk.): *Aranykapu. Tanulmányok Pozsony Ferenc tiszteletére.* Kriza János Néprajzi Társaság – Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Székely Nemzeti Múzeum, Kolozsvár. 865–890.

- 2017 Homo memor. A 19–20. századi (lokális) emlékezőskultúra szerkezete. In: Jakab Albert Zsolt – Vajda András (szerk.): *Aranyhíd. Tanulmányok Keszeg Vilmos tiszteletére*. Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Intézet – Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár. 401–418.
- 2018a Homo Memor: The Structure of the 19th and 20th Century (Local) Culture of Remembrance. In: Szabó, Árpád Tőhötöm – Szikszai, Mária (eds.): *Cultural Heritage and Cultural Politics in Minority Conditions*. Kriza János Ethnographic Society – Intervention Press, Cluj-Napoca–Aarhus. 79–111.
- 2018b A Nagy Háború emlékezete Kolozsváron. In: Glässer Norbert – Mód László (szerk.): *A Nagy Háború hatása a mindennapok kultúrájának változására*. (A vallási kultúrákutatók könyvei, 35.) MTA-SZTE Vallási Kultúrákutató Csoport – SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, Szeged. 447–471.

LINDNER Gusztáv

- 1896 Beszéd. *Acta Reg. Scient. Universitatis Claudiopolitanae Francisco-Josephinae anni MDCCCXCVI–XCVII*. Fasciculus I. Ajtai K. Albert Magyar Polgár könyvnyomdája. Kolozsvár. 3–37.

LUKÁCS Bence Ákos

- 2016 IV. Károly király székelyföldi látogatásai (1916–1918). *Székelyföld*. (8) 160–180.

PÁL Judit

- 2008 „Méltó föld” a koronázási dombhoz. Erdély és az 1867. évi koronázási ünnepek. In: Czoch Gábor – Horváth Gergely Krisztián – Pozsgai Péter (szerk.): *Parasztok és polgárok. Tanulmányok Tóth Zoltán 65. születésnapjára*. Korall, Budapest. 447–470.
- 2012 Ünnepek és emlékezet. A dualizmus korának koronázási ünnepei és a koronázási domb szimbolikája. *Korunk* XXIII. (9) 85–91, (10) 59–65.

[SZÁSZ Béla (szerk.)]

1888 *Acta Reg. Scient. Universitatis Claudiopolitanae Francisco-Josephinae anni MDCCCLXXXVII–LXXXVIII. Fasciculus II. I. Ferencz József Ő császári és királyi apostoli Felsége a Kolozsvári Magyar Királyi Ferencz-József-tudomány-egyetemen MDCCCLXXXVII. szeptember XXIII. és XXIV. napjain.* Nyomatott Ajtai K. Albert (Magyar Polgár) nyomdájában, Kolozsvárt.

JAKAB, ALBERT ZSOLT

THE MEMORY OF THE HEIR TO THE AUSTRO-HUNGARIAN THRONE AND HIS WIFE AND OF THE LAST CORONATION AT CLUJ (NARRATIVE CONSTRUCTION OF EVENTS)

The study presents the memorial strategies and forms that were in use in Cluj after the assassination of the Archduke of Austria and his wife in Sarajevo (28 June 1914), respectively the aposiopesis regarding the narrative visualization of loyalty to the crown. It aims to discover the way how the city experienced and expressed the national festivity of the coronation; the characters, events, forms and practices of the festivity of coronation in the local society, how the local public space was expropriated and reorganized; the social demands and functions that were fulfilled; the image(s) of the evoked past and of the adumbrated future produced and legitimated by the events of the festivity. How did the media create and expose the public memory of the Archduke of Austria and his wife? What patterns were followed by this cult-strategy and what were the antecedents to correspond to?

„Nekem személyesen megadatott a lehetőség apósommal arról beszélgetni, hogy ő miképpen látta és emlékszik vissza kisgyermekként erre az időszakra, magára a koronázásra. Természetesen egy négyéves gyermek teljesen másként lát egy ilyen eseményt, mint a történész professzorok. Ő arról mesélt, hogy amikor 1989-ben hazajöhetett és sétálhatott a várnegyedben, minden sokkal kisebb volt, mint amire gyerekkorában emlékezett. Azonban megtalálta azokat a helyeket, ahol a koronázási domb volt és sétált azon az útvonalon, amelyen a koronázási templomtól visszamentek a palotába. Szintén mesélt még arról, hogy milyen benyomást tett rá a sok színes egyenruha, különösen a díszmagyart viselő főnemesek, valamint Tisza István fekete díszmagyar ruhájában.”

Eilika Habsburg

A modern politikai gondolkodás keretei a 19. század folyamán alakultak ki. Az uralkodó tisztelete ugyanakkor a modernitás társadalmi valóságában is jelen volt. A 20. század elejére a Habsburg Monarchia már nemcsak egy dinasztikus közösség, hanem egy sokirányú gazdasági, társadalmi és kulturális kötődésrendszer lett. A dualista rendszer modus vivendijét a gazdasági és nemzeti feszültségeket levezető Nagy Háború ingatta meg. A Magyar Királyság utolsó, modern eszközökkel is dokumentált, a sajtó révén számos véleményformáló csoport által értelmezett, művészi alkotások és könnyen sokszorosítható populáris emléktárgyak által megörökített koronázása a Nagy Háború társadalmi valóságába illeszkedett. Kötetünk a koronázás rítusát, percepcióit és kontextusát világítja meg több tudományterület szempontjából.

